

ולכן אין לומר ש"וכתב לה" בא ללמד שאין האשה מתקדשת בשטר.

אך מיד הגמרא תמהה: הרי יש לפנינו שני כתובים: האחד, ההיקש של "ויצאה והיתה", המשווה בין קניני הקידושין והגירושין. והשני, המיעוט "וכתב לה", הממעט קנין אחר בגירושי אשה.

ומה ראית לרבות קנין שטר בקידושין מההיקש של "ויצאה והיתה", ולמעט קנין כסף בגירושין מהמיעוט "וכתב לה"?

ומדוע לא נאמר להיפך? לרבות קנין כסף בגירושין מהיקש "ויצאה והיתה",⁽⁹⁵⁾ ולמעט קנין שטר בקידושין מהמיעוט "וכתב לה"⁽⁹⁶⁾!

ומתריצין: **מסתברא** שהפסוק "וכתב לה", היות והוא **קאי**, נאמר, **בגירושין** הרי הוא **ממעט** קנין אחר **בגירושין**, שרק בכתיבה היא מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף.

אבל אם תאמר ש"וכתב לה" בא למעט שבכתיבה היא מתגרשת ואינה מתקדשת בכתיבה, יש לתמוה: וכי הפסוק "וכתב לה", שהוא **קאי** נאמר **בגירושין**, וכי הוא **ממעט** קנין של **קידושין**?⁽⁹⁷⁾

ועתה מקשה הגמרא על תירוצו של רבא שהפסוק "וכתב לה" ממעט שאין האשה מתגרשת בכסף:

ולרבי יוסי הגלילי, דאפיק ליה להאי קרא לדרשא אחרינא, שלמד מהפסוק "וכתב לה" דרשה אחרת במסכת גיטין [כא ב], הרי אי אפשר ללמוד מכאן גם שאין האשה מתגרשת בכסף. ולדבריו קשה

—

זה שאשה אינה מתגרשת בכסף — **מנא ליה!**? מנין ילמד רבי יוסי הגלילי שאין האשה מתגרשת בכסף?

ומתריצין: **אמר קרא** [דברים כד] בענין גירושין: וכתב לה "**ספר כריתות**".

מדברי השטר האחר אין מקום לתמוה "וכי קטיגור יעשה סניגור", תחזור הקושיא שהקשינו לעיל: מדוע לא נקיש יציאה להויה, ונאמר שאף יציאה נעשית בכסף?

שהרי **הכא נמי**, גם בענין כסף אין לתמוה "וכי סניגור יעשה קטיגור", **כי האי כספא** של קידושין **לחוד, והאי כספא** של גירושין **לחוד!**

שהרי כסף הקידושין הוא שונה מכסף הגירושין —

בשעת נתינת כסף הקידושין הוא מפרש שנותנו לשם קידושין, ואילו בשעת הגירושין הוא מפרש שנותנו לשם גירושין!⁽⁹⁴⁾

ומתריצין: אף על פי שבשעת הנתינה הוא מפרש לשם מה נותנו לה, בכל זאת **טיבעא, מיהא, חד הוא!**

צורת הטיבוע שבכסף תמיד היא אותה צורה, ולא מפורש בגוף הכסף אם הוא בא להכניס או להוציא. ולפיכך לא יתכן שאותו מטבע יעשה דבר והיפוכו [מה שאין כן בשטר, שצורת שטר הקידושין בעצמו שונה מצורת שטר הגירושין].

רבא אמר תירוץ אחר: אי אפשר לומר שכסף יעשה גירושין, **כי אמר קרא** [דברים כד]: **"וכתב לה ספר כריתות**, ונתן בידה". ואם לא היה צורך בכתיבת הגט דוקא, אלא היה אפשר לגרש גם בנתינת כסף, היה לו לומר: "ונתן לה ספר כריתות", ומדוע הוסיף הכתוב ואמר "וכתב לה"? אלא, בהכרח, בא הכתוב לומר כי רק **בכתיבה** האשה **מתגרשת, ואינה מתגרשת בכסף**.

ומקשה הגמרא על תירוצו של רבא:

לשיטתך, מדוע לא תדרוש את הפסוק באופן אחר, **ואימא**, ותאמר שהכתוב בא ללמד, **שבכתיבה** [בשטר כתוב] האשה **מתגרשת, ואינה מתקדשת בכתיבה** [בשטר]!

ומתריצין: **הא כתיב "ויצאה, והיתה"** — **מקיש** הכתוב הויה ליציאה, מה יציאה בשטר, אף הויה בשטר!

96. ש"וכתב לה" מדגיש שרק גירושין נעשים על ידי כתיבה ולא קידושין.

מסוגיינתו, וכנ"ל. ועיין באבני מילואים שם ד"ה ובוזה נראה].

94. רש"י גיטין כא.

97. כלומר, עדיף לומר שהדרשה באה ללמד דין באותו ענין שבו הפרשה מדברת, ולא בענין אחר.

95. שהכתוב מקיש יציאה להויה קידושין. כשם שהויה נעשית בכסף, כך גם יציאה תיעשה בכסף.

ודנה עתה הגמרא לדעת רבי יוסי הגלילי, מנין למדו חכמים שהגט צריך להיות דבר הכורת בינו ובינה?

ומבארין: **ורבי יוסי הגלילי** — ממה שהכתוב היה יכול לומר "ספר כרת", ואמר "ספר כריתות", נפקא, יצא לו הדין הזה שהגט צריך להיות דבר הכורת בינו לבינה.

ואילו **רבנן**, שלמדו דין זה מהמילה "כריתות" כולה, השינוי בין "כרת" ל"כריתות" — **לא משמע להו**, לדרוש מהלשון המיותרת, וללמוד ממנה דרשה כל שהיא.

עד כאן הגמרא ביארה את דברי התנא שהביא מקור לקידושי כסף, ביאה, ושטר.

[ואגב שהתנא למד את קידושי שטר מ"ויצאה והיתה", מרחיבה הגמרא את הדיבור גם בענין מקור הדין שכסף אינו מועיל בגירושין, וסדר דרשות הכתובים בגט].

ועתה הגמרא מבררת מדוע לא יכולנו ללמוד את קניני הקידושין זה מזה:

התנא שאל מדוע אין לומדים קנין אחד מחבירו, כגון כסף מביאה: הרי אמה העבריה, שאינה נקנית בביאה, נקנית בכסף, אם כן, אשה שנקנית בביאה, קל וחומר שנקנית בכסף!

ומסקינן: כסף קונה באמה העבריה משום שהוא גם מוציא אותה לחרות. מה שאין כן בקידושין.

וכן ביאה מכסף: ומה יבמה שאינה נקנית בכסף נקנית בביאה, אשה שנקנית בכסף קל וחומר שנקנית בביאה!

ומסקינן: היבמה כבר זקוקה ועומדת, ורק באופן זה מועילה הביאה, מה שאין כן בקידושין.

ממה שהפסוק סמך את המילה "כריתות" ל"ספר"⁽⁹⁸⁾ דורש רבי יוסי הגלילי: רק **ספר כורתה** מבעלה, **ואין דבר אחר** [כסף] **כורתה**.

ומקשינן: **ורבנן**, שממעטים כסף מ"וכתב לה", **האי "כריתות"** — **מאי עברי ליה?** מה הם ידרשו מהמילה "כריתות"?⁽⁹⁹⁾

ומתצינן: **מיבעי ליה**, יש להם צורך במילה "כריתות", כדי ללמד שהגט צריך להיות **דבר הכורת בינו לבינה**. שלא יטיל הבעל בגט שום תנאי אשר יאגד בכך את האשה לבעלה —

כדתניא: האומר לאשתו: **הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין, או על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם** — **אין זה כריתות!**

האשה הזאת אינה כרותה [מובדלת] מבעלה, שהרי היא קשורה אליו כל ימי חייה, שעליה לקיים תנאי זה מחמתו, ולפיכך לא חלו הגירושין הללו.⁽¹⁰⁰⁾

אבל אם אמר לה: הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין או שלא תלכי לבית אביך **כל שלשים יום** — **הרי זה בכלל "כריתות"**.

שהרי לאחר שיתקיים התנאי בשלשים יום, היא יכולה ללכת ולעשות ככל אשר תחפוץ, ונמצא שאינה אגודה לבעלה לעולם, ולכן מיד כשקיבלה את הגט היא מגורשת, היות ויש אפשרות שהיא תגיע לידי הבדלה מוחלטת מבעלה.

נמצא, שלדעת רבנן, לומדים מ"וכתב לה" שבכתיבה מתגרשת ולא בכסף, ומ"כריתות" לומדים שהגט צריך להיות דבר הכורת בינו לבינה.

ורבי יוסי דרש את "וכתב לה" לדרשה אחרת במסכת גיטין. ולפיכך הוצרך לדרוש מ"כריתות" שהאשה מתגרשת בספר [בגט] ולא בכסף.

98. רש"י גיטין כא ב. וראה בהערה הבאה.

99. [המילה "כריתות" מיותרת. והיה ראוי לומר: "וכתב לה ספר ונתן בידה"].

100. כתבו תוספות שאף על פי שמת אביה אסורה להכנס לבית. שכל יוצא חלציו קרויים "בית אביה".

אבל הרשב"א במסכת גיטין כב א, כתב שאם אמר "על מנת שלא תלכי לבית אביך", הרי זו כריתות, שהרי אם מת האב,

או שמכר את הבית לאחר, מותר לה להכנס לשם. ופירש את הגמרא כאן באומר "בית זה של אביך". שאז אסורה להכנס לבית אפילו אם ימכר.

הריטב"א כאן כתב שמדובר באומר "שלא תכנסי לקרקע זו של אביך", אבל באומר "בית זה של אביך" הרי זו כריתות, מפני שאם יפול הבית ויחזור ויבנוהו, האשה תוכל להכנס לשם. [אך הסתפק שמא אין חוששים שהבית יפול, אך מהתוספתא מוכח כן ועיין הערת המהדיר].

ועיין עוד ברשב"א וריטב"א ור"ן גיטין כב א.

אם תאמר שלא ליכתוב רחמנא בשטר שהוא קונה, ותיתי מהנך, נלמדנו מכסף וביאה, כשם שכסף וביאה, שקונים קניינים אחרים בנשים, קונים אף בקידושין, כך שטר, שקונה באשה במקום אחר [באמה העבריה] קונה אף בקידושין!⁽¹⁰²⁾

יש לדחות את דבריך ולומר:

מה להנך, לכסף ולביאה שהם קונים בקידושין, משום שכן הנאתן מרובה.

אבל שטר, שאין לאשה שום הנאה ממנו, שאינו אלא נייר שכתוב בו "הרי את מקודשת לי", אין היא מתקדשת בו.

ושמא תאמר, לא ניכתוב רחמנא בביאה שהיא קונה, ותיתי מהנך, נלמדנה מכסף ושטר.⁽¹⁰³⁾

יש לדחות את דבריך, ולומר: מה להנך, לכסף ולשטר, שהם קונים בקידושין, משום שכן קנינן מרובה, שאפשר לקנות בהם גם עבדים וקרקעות

וכן שטר מכסף: מה כסף שאינו מוציא מכניס, שטר שמוציא קל וחומר שמכניס!

ומסקינן: הכסף הוא קנין חזק יותר, שהרי פודין בו הקדש ומעשר שני. מה שאין כן בשטר.

ומקשינן: אמנם התנא ביאר שחדא מחדא – לא אתיא. אין ללמוד קנין אחד מקנין אחד.

אבל עדיין יש לשאול: תיתי חדא – מתרתי. נלמד קנין אחד מהצד השווה שבשני קניינים: כשם שמצאנו בשני קניינים שהם קונים במקום אחר, וקונים אף כאן, לפי שהקניינים שמצאנו בנשים הן קניינים כלליים בכל המקומות, והם קונים אף בקידושין,⁽¹⁰¹⁾ כך גם הקנין השלישי, שמצאנו שקונה במקום אחר, הרי הוא קנין כללי, בכל הנשים, וקונה אף כאן.

שהרי כולם קונים במקום אחר: כסף ושטר קונים באמה העבריה [כדלהלן יד ב], וביאה קונה ביבמה!

ומתריצין: הי תיתי? באיזה מהם, אתה המקשן, רוצה שנלמד אותו משני הקניינים האחרים?

101. עיין בהערה הבאה.

102. בדרך כלל כאשר למדים "חדא מתרתי", כל אחד מן המלמדים מוכיח על חבירו, שלא תפרוך את הלימוד. ולפי זה יש לבאר שמכסף לבדו אי אפשר ללמוד, משום שפודין בו הקדשות כמבואר לעיל בברייתא. ולכן אנו צריכים ללמוד גם מביאה: ביאה תוכיח שקונה באשה אף על פי שאין קונים בה הקדשות, ומעשר שני. אך צריך ביאור מדוע מביאה עצמה אי אפשר ללמוד שטר שהרי הברייתא רצתה ללמוד כסף מביאה [– ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף זו שנקנית בביאה וכי אינו דין שתיקנה בכסף?!] ורב אשי מטיק שאי אפשר ללמוד זאת משום שכסף שקונה באמה העבריה זה משום שהוא מוציא בה, אבל באשה שכסף אינו מוציא, יש לומר שגם לא יכניס, והרי בשטר לא שייכת פירכא זו, שהרי שטר אכן מוציא באמה העבריה.

ואם כן, מדוע אי אפשר ללמוד שטר מביאה בפני עצמה? ולהלן בהערה הבאה נבאר דבר זה.

103. הברייתא לעיל רצתה ללמוד ביאה מכסף בפני עצמו: ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה, אשה שנקנית בכסף וכי אינו דין שתיקנה בביאה?! ורב אשי מטיק שיש לפרוך זאת: מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת.

וקשה: אם כן, מה יועיל לי שנלמד מכסף ושטר יחד, הרי סוף סוף צריך להוכיח מיבמה שמצאנו שביאה נחשבת קנין במקום אחר, ועדיין יש לפרוך: מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת!

ונראה לתרץ שאלה זו ואף את השאלה שבהערה הקודמת, שהגמרא כאן לא מתחשבת בדברי רב אשי דלעיל, וכך מוכח במאירי:

וזה לשון המאירי:

"כבר התבאר שהכסף והביאה והשטר כולם קדושי תורה, וזו שהוצרכה תורה להזכיר את שלשתם הוא מפני שלא היינו יכולים להביא אחד מחבירו: [א] לא מן הכסף – שכן פודין בו את ההקדשות ומעשר שני. [ב] ולא מן השטר שכן מוציא. [ג] ולא מן הביאה שכן קונה ביבמה, ואף אחת משתים אי אפשר ללמוד..."

הרי שהמאירי כתב שאי אפשר ללמוד מן הביאה מפני שהיא קונה ביבמה, וזה כפי שהברייתא אמרה לעיל, שמטעם זה אין ללמוד כסף מביאה, אך הברייתא הקשתה על כך מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר!

והמאירי לא התחשב בזה.

ונראה לבאר שזה גופא שאלת הגמרא כאן: "תיתי חדא מתרתי". כלומר נוכיח משטר שקונה באשה אף על פי שאינו קונה ביבמה. כפי שהברייתא עצמה הקשתה לעיל, והברייתא לא תירצה על כך, [וכדלהלן בהערה הבאה].

והטעם שהגמרא לא מתייחסת לתירוץ של רב אשי, [שתירץ לעיל מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף], נראה, שתירוץ זה אינו מתרץ על שטר, מדוע לא נלמד שטר מביאה, וכפי שביארנו לעיל בהערה הקודמת, [שהרי אשה יוצאת בשטר ויש לומר שהיא תיקנה בשטר].

והגמרא לא התחשבה גם בתירוץ השני של רב אשי, שאמר שאין ללמוד ביאה מיבמה, בקל וחומר מכסף, משום שיבמה זקוקה ועומדת.

לא מצאנו בענין אישות שכסף מועיל בעל כרחא של האשה. ולכן אין ללמוד כסף משטר וביאה, שהם מועילים בעל כרחא של האשה אפילו בעניני אישות.⁽¹⁰⁵⁾

שנינו במשנה: האשה נקנית – בכסף בשטר ובביאה. ומביאה הגמרא דעה שאשה נקנית אף בחופה, ומרחיבה בענין זה:

אמר רב הונא: חופה⁽¹⁰⁶⁾ קונה קנין קידושין באשה,⁽¹⁰⁷⁾ מקל וחומר מקנין כסף:

ומה קנין כסף, שאין בכוחו לעשות נישואין [אלא קידושין בלבד], ולפיכך אם בת ישראל התארסה לכהן, הכסף אינו מאכיל אותה בתרומה. [שהרי נשואה בלבד אוכלת בתרומה כדלהלן], בכל זאת, כסף קונה קנין קידושין באשה.

אם כן, חופה, שכוחה רב, שהיות והיא עושה נישואין היא מאכלת את האשה בתרומה, וכי אינו דין שתקנה קנין קידושין?!

[שהם קנינים חזקים]. אבל ביאה, שאינה קונה אלא ביבמה בלבד, אין האשה מתקדשת בה.

ואם תאמר שלא ניכתוב רחמנא בכסף שהוא קונה, ותיתי מהנך, נלמדנו משטר וביאה.⁽¹⁰⁴⁾

יש לדחות את דבריך, ולומר: מה להנך, שטר וביאה, שהם קונים בקידושין, משום שכך הם קניינים חזקים, שישנן אפילו בעל כרחא של האשה, כגון: ביאה קונה ביבמה בעל כרחא, ושטר מועיל בגירושין אפילו בעל כרחא של האשה, ולכן הם קניינים חזקים.

אבל כסף, שלא מצאנו בו שקונה בשום מקום בעל כרחא של האשה, אין האשה מתקדשת בו.

וכי תימא, שמא תאמר, כסף נמי ישנו בעל כרחא של האשה, כגון באמה העבריה, שאביה מוכרה שלא מדעתה! ואם כן אפשר ללמוד קידושי כסף משטר וביאה!

תשובתך: באישות, מיהא, לא אשכחן!

דברי רש"י. ועיין שם פירוש אחר, ועיין רשב"א.

106. מה היא חופה?

[א] הרמב"ם [אישות י א] כתב דהיינו שמכניסה לביתו. ומתייחד עמה ומפרישה לו.

[ב] הר"ן בתחילת מסכת כתובות הביא בשם "אחרים", שחופה אינה יחוד. אלא כל שהביאה הבעל מבית אביה לביתו לשם נישואין. [ולומדים זאת ממה שנאמר: ואם בית אישה נדרה, במדבר ל. ששמע שכל זמן שהיא בבית אשה הרי היא ברשותו.]

[ג] הטור [אהע"ז סא] כתב שהיחוד שהבעל מתייחד עם אשתו לשם נישואין הוא החופה. [ולא כתב שיכניסנה לביתו.]

[ועיין בטור סי' סב (סעיף י. ובבית יוסף שם).]

[ד] בבית יוסף [אהע"ז סא א] הביא שיש אומרים שהיינו סודר שפורסים על ראשם.

[ה] התוספות [יומא יג ב ד"ה לחדא] כתבו שחופה של בתולה היינו כשיוצאת בהינומא. ושל אלמנה משעת יחוד.

להלכה: השלחן ערוך [אהע"ז נה א] הביא את דברי הרמב"ם שחופה היינו שיכניסה לביתו ויתיחד שם.

והרמ"א כתב שהמנהג שפורסים יריעה על ארבע כלונסאות, ומקדשה שם. ומברכים שם ברכת אירוסין ונישואין, ואחר כך מוליכים אותם לביתם ואוכלים ביחד במקום צנוע, וזו החופה הנוהגת עכשיו. עד כאן דבריו.

ועיין במפרשי השו"ע שם.

107. תוספות הרא"ש מסתפק באדם שקנה את אשתו על ידי חופה, האם היא נעשית בכך גם נשואה:

יתכן, שהחופה גומרת ועושה אותה נשואה לגמרי. שהרי

והטעם שהגמרא לא מתייחסת לתירוצו של רב אשי, נראה, דהיינו משום שתירוצו אינו מתרץ מדוע לא נלמד שטר מכסף.

[שהרי בשטר אין שייך לדחות שכן זקוקה ועומדת].

ויתכן שיש לתרץ את שאלת הברייתא שאין ללמוד ביאה [ושטר] מכסף בפני עצמו גם ללא תירוצו של רב אשי על פי המשך הברייתא: "ומנין שאף בשטר?.. ומה כסף.. וכו'. מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני".

ולפי זה יש לומר שאף ביאה אי אפשר ללמוד מכסף, שכן כסף פודיןבו הקדש ומעשר שני, מה שאין כן ביאה.

וכן משמע מדברי המאירי הנ"ל, שכתב שמכסף אי אפשר ללמוד מפני שפודין בו הקדשות ומעשר שני, משמע שזהו טעם גם לכך שאין לומדים ביאה מכסף.

[ומכאן הוכחה לדברי שיעורי רבי שמואל ומנחת יהודה שהובאו לעיל בסוף הערה 90, עיין שם, ולהלן הערה 109].

[ויתכן שרש"י פירש את הסוגיא באופן אחר מהמאירי, ורמזנו לכך בפנים בסוגריים לעיל].

104. שאם תאמר: מה לשטר שכן מוציא בבת ישראל, ביאה תוכיח, ואם תאמר מה לביאה שכן קונה ביבמה שטר יוכיח. ועיין לעיל בהערה הקודמת.

105. קשה: הרי אב מקדש את בתו הקטנה בעל כרחא, כשם שהגמרא אמרה לעיל שהאב מוכר את בתו הקטנה בעל כרחא!

יש לומר: מכירת האמה חוב הוא לה, ואם היתה גדולה לא היתה מסכימה לכך, אבל קידושי קטנה אינם חוב לה, וסופה להנשא, ומסתבר שאם היתה בת דעת היתה מתרצה לקידושי אביה, ולכן אין זה נחשב בעל כרחא. תוספות ביישוב

הבת מרשות אביה [שמעשה שנמסרה לחופה, מעשה ידיה וירושתה אינם של אביה], וכי **אינו דין שתקנה** קנין קידושין?¹⁰⁸

ומכאן למד רב הונא שחופה קונה קנין קידושין.

ומקשינן: הרי יש לדחות את הקל וחומר, ולומר:

הרי **מה** היא הסיבה **לכסף** שקונה קנין קידושין? — **שכן**, היות ופודין בו הקדשות ומעשר שני. ולכן כחו רב, ומועיל גם לקנות את האשה. אבל חופה, שאין פודין בה הקדש ומעשר שני, אף האשה אינה נקנית בה!⁽¹⁰⁸⁾

ומתריצין: **ביאה תוכיח!** שקנין הקידושין אינו תלוי בכך שפודין בו הקדשות ומעשר שני, שהרי ביאה אין פודין בה הקדשות ומעשר שני, ובכל זאת היא קונה!⁽¹⁰⁹⁾ וכמו כן נאמר בחופה.

אך יש לדחות ולומר: **מה** הסיבה **לביאה** שקונה קנין קידושין? — הרי זה משום שכחה רב, **שכן** ביאה **קונה ביבמה**. אבל חופה, שאינה קונה ביבמה, אף האשה לא תיקנה בה!

ומתריצין: **כסף יוכיח!** שקנין הקידושין אינו תלוי בכך שקונה ביבמה, שהרי כסף אינו קונה ביבמה, ובכל זאת הרי הוא קונה באשה, ואף בחופה נאמר כן.

וחזר הדין [יש לחזור ולשאל שמא דוקא כסף קונה משום שפודין בו הקדש ומעשר שני, ולחזור ולהוכיח מביאה, ולחזור ולשאל עליה כנזכר. וכן לעולם].

ולכן אנו אומרים: **לא ראי זה כראי זה**. אין החומרא שבכסף זהה לחומרא שבביאה.

ותמהינן על דברי רב הונא: וכי **כסף אינו מאכיל** בתרומה?!

והאמר עולא: דבר תורה, ארוסה בת ישראל שהתארסה לכהן **אוכלת בתרומה**. **שנאמר** [ויקרא כב יא]: **"וכהן כי יקנה נפש קנין כספו**, הוא יאכל בו [בתרומה]".

והאי, אשה ארוסה לכהן, הרי בכלל **"קנין כספו"** הוא, שהרי היא התארסה לו על ידי קנין כסף!⁽¹⁰⁸⁾

ומוסיף עולא ואומר: **ומה טעם שאמרו חכמים** שארוסה **אינה אוכלת** תרומה? —

גזירה שמא ימזגו לה כוס מיין של תרומה כאשר היא **בבית אביה** [כדרך הארוסות], ותשקנו **לאחיה ולאחותיה**, הישראלים, שאסורים בתרומה, המצויים אף הם בבית אביה.

ומאחר שמן התורה אף הארוסה אוכלת בתרומה, קשה על דברי רב הונא: הרי הכסף אינו קל יותר מחופה, שהרי הכסף מאכיל את האשה בתרומה מן התורה!

ומכח קושיא זו הגמרא מתקנת את דברי רב הונא:

ואמרינן: **אלא פריך הכי**, תשאל ותבנה את הקל וחומר, כך:

ומה כסף, שאינו גומר להוציא את הבת מרשות אביה לענין מעשה ידיה וירושתה [שהם שייכים לאב עד שימסרנה לחופה לשם נישואין], בכל זאת הרי הוא **קונה** קנין קידושין.

ה-ב **חופה**, שכוחה גדול, שהרי היא **גומרת** להוציא את

של הבעל, מפני שהוא מושל עליה והיא משועבדת לו [ולא משום שנקנתה בכסף], ולכן היא נקראת קנין כספו אפילו אם קנאה בשטר או בביאה.

108. הקשה המהרש"ל: הרי זה שאין פודין בחופה, היינו מפני שחופה אינה ענין לפדיון כלל, ולא משום שכח החופה חלש יותר מכסף. ועיין להלן בהערה הבאה.

109. הקשה בשיטה לא נודע למי: איך אפשר להוכיח מביאה, הרי בביאה לא שייך לפדות הקדש ומעשר שני, ולפיכך אין הם נפדים בביאה [ולא משום שכח הביאה חלש]! ותירץ: המתרץ בגמרא ענה למקשה לפי דבריו. שהרי המקשה הקשה שבחופה אין פודין הקדש ומעשר שני, ואף על פי שאינם שייכים בחופה, ולפיכך ענה לו המתרץ שיש להוכיח

אם יחזור ויעשה חופה שניה, יש לשאול: במה אלימה החופה השניה יותר מן הראשונה?

ויתכן, שלרב הונא חופה קונה וביאה גומרת. והריטב"א [להלן י א] כתב שביאה שניה עושה נישואין ועיין שיעורי רבי שמואל.

108. שטמ"ק כתובות נו ב.

אך קשה: אם האשה התארסה בשטר או בביאה, האיך שייך לקרוא לה "קנין כספו", ומדוע היא אוכלת בתרומה? פירש רש"י בכתובות [נח א ד"ה והאי קנין], שאף קידושי ביאה מאכילים בתרומה מפני שהוקשו הויות זה לזה [מובא באבני מילואים תשובה יז. ועיין שם]. וכן כתוב בשיטה לא נודע למי כאן.

אבל תוספות הרא"ש כאן פירש שהאשה נקראת קנין כספו

לפיכך, אף אני אביא [אלמד] על חופה, שקונה בעלמא [בנישואין], ולכן היא קונה גם כאן, בקידושי אשה.

ודחינן: מה להצד השוה שבהן שהם קונים כאן, הרי זה משום שכן ישנן, שהם קונים בעלמא, בעל כרחיה: הכסף קונה באמה העבריה בעל כרחיה, (110) והשטר בגירושיה, והביאה ביבמה, ולכן כוחם רב. ומכח זה הם קונים אף בקידושיה.

אבל חופה, אינה מועילה בעל כרחיה של האשה, ולפיכך יש לומר שאף היא לא תקנה בה קנין קידושיה! ומתצינן את דברי רב הונא:

ורב הונא שלמד חופה מהצד השוה יתריך: קנין כסף, מיהא, על כל פנים, באישות – לא אשכח [לא מצאנו] בעל כרחיה של האשה.

[ואין מתחשבים בכך שהאמה נקנית בכסף בעל כרחיה. מאחר שאין זה בענין אישות].

ולכן יש להוכיח מקנין כסף, שאין הקידושיה תלויים בכך שהם בעל כרחיה. שהרי כסף אינו קונה באישות בעל כרחיה.

ואילו רבא חולק על דברי רב הונא, ודעתו שחופה אינה קונה קנין קידושיה:

אמר רבא: שתי תשובות בדבר! יש לדחות את הקל וחומר שאמר רב הונא מכח שתי טענות:

חדא, טענה אחת: ד"האשה נקנית בשלש דרכים" תנן, ואילו ארבע דרכים לא תנן.

ומוכח מכאן שאין האשה נקנית בחופה [שהרי לדעת רב הונא שהאשה נקנית בחופה, היה ראוי לשנות ארבעה דרכים!]

ועוד טענה: כלום, הרי לא מצאנו שחופה גומרת אלא על ידי שקדמו לה קידושיה [שהרי אי אפשר לעשות נישואין אלא לאחר הקידושיה].

ואם כן, יש לתמוה: וכי גמרינן [לומדים] חופה

ולא ראי זה כראי זה. אין החומרא שבביאה זהה לחומרא שבכסף.

אבל הצד השוה שבהן, שהם קונין בעלמא [כסף באמה עבריה, וביאה ביבמה], וקונין אף כאן, בקידושי אשה.

לפיכך, אף אני אביא [אלמד] חופה, שקונה בעלמא [בנישואין], ולכן היא קונה גם כאן, בקידושי אשה.

ופרכינן: מה להצד השוה שבהן, שכן הנאתן מרובה [כי כאשר האשה מקבלת את הכסף או הביאה הנאתה מרובה]. אבל חופה, אין הנאתה מרובה. ולפיכך היא לא תקנה בקידושי אשה!

ומשנינן: שטר יוכיח שקנין הקידושיה אינו תלוי בכך שהנאתו מרובה [שהרי אין הנאה מרובה בקבלת השטר].

ופרכינן: אין אפשרות ללמוד את החופה משטר, שהרי אפשר לומר: מה הסיבה לכך שהשטר קונה? – הרי זה משום שכן מוציא בבת ישראל, אבל חופה, שאינה מוציאה, אין בה כח לקנות קנין קידושיה!

ומשנינן: כסף וביאה יוכיחו, שקנין הקידושיה אינו תלוי בכך שמוציא בבת ישראל, שהרי כסף וביאה אינם מוציאים, ובכל זאת הם מכניסים [ולפיכך אף חופה שאינה מוציאה בבת ישראל, יש בכוחה לקנות].

וחזר הדין [יש לחזור ולשאול, שמא דוקא כסף וביאה קונים משום שהנאתן מרובה. ולחזור ולהוכיח משטר, ולחזור ולשאול על השטר כנוצר, וכן לעולם].

ולכן אנו אומרים: לא ראי זה כראי זה, אין החומרא שבכסף ובביאה זהה לחומרא שבשטר.

ולא ראי זה כראי זה. אין החומרא שבשטר זהה לחומרא שבכסף ובביאה.

אבל, הצד השוה שבהן, שקונין בעלמא [כסף ושטר באמה העבריה, וביאה ביבמה], וקונין גם כאן בקידושי אשה.

המהדיר על שיטה לא נודע למי. ועיין שם עוד].

[ועיין מהרש"א בתחילת עמוד א'.]

110. ראה לעיל הערה 105.

מביאה לשיטתו. ועיין מהרש"ל.

ובתוספות זבחים ח ב ד"ה הנך הוכיחו מכאן שאף מדבר שלא שייך בו הקנין, פורכים. ופירכא טובה היא [מובא בהגהות

לבעל "הריני מקודשת לך", או "הריני מאורסת לך", או "הריני לך לאינתו [לאשה]" – אינה מקודשת.

מתקיף לה רב פפא: (112) והרי תחילת הברייתא סותרת את סופה:

שהרי בתחילה ביארה הברייתא שקידושי כסף נעשים על ידי שהבעל נותן את הכסף ואומר "הרי את מקודשת לי":

ומשמע, **טעמא**, הטעם שחלו הקידושין הוא משום **דנתן הוא את הכסף וגם אמר הוא את לשון הקידושין**. הא, אבל, אם **נתן הוא את הכסף, ואמרה היא "הריני מקודשת לך"** – אינה מקודשת.

אימא סיפא, אמור עתה את סוף דברי הברייתא:

אבל היא שנתנה לו כסף, ואמרה היא "הריני מקודשת לך" – לא הו קידושין.

ומשמע, **טעמא**, הטעם שאין אלו קידושין, משום **דנתנה היא את הכסף וגם אמרה היא את לשון הקידושין**. אבל הא, אם **נתן הוא ואמרה היא הו קידושין**.

הרי שהרישא והסיפא סותרות זו את זו לענין נתן הוא ואמרה היא! כי מהרישא משמע שאינם קידושין, ומהסיפא משמע שהרי אלו קידושין. (113)

ומתצינן את דברי הברייתא:

רישא – **דוקא**. דברי הרישא נאמרו בדקדוק, כדי שנדייק מהם שאם נתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת.

אך **סיפא** – **כדי נסבה**. את דברי הסיפא נקט התנא ב"חנם" [אגב ששנינו ברישא "נתן הוא ואמר הוא" – שנינו את הצד שכנגד בסיפא "נתנה היא ואמרה היא", שזה האופן שהוא נגד הרישא. אבל הסיפא לא נכתבה כדי שנדייק ממנה לענין נתן הוא ואמרה היא].

שתקנה שלא על ידי קידושין, מחופה שגומרת על ידי הקידושין, שקדמו לה?!

אמר ליה אבוי לרבא, יש לדחות את טענותיך:

א. הא, הטענה הראשונה, **דקאמרת: "שלא דרכים" תנן, ו"ארבע דרכים" לא תנן!** יש לומר:

תנא, מילתא דכתיבא בהדיא קתני. התנא שנה רק קניינים שהתרבו בפירוש בתורה. אבל חופה, שהיא **מילתא דלא כתיבא בהדיא**, שלא כתובה בתורה בפירוש, אלא למדנו אותה מקל וחומר, **לא קתני**.

ב. ועל הטענה השניה, **דקאמרת: כלום חופה אינה גומרת אלא על ידי קידושין**, ואין ללמוד ממנה שחופה תקנה אף שלא על ידי קידושין! יש לומר:

רב הונא נמי הכניס כל זאת בקל וחומר. והכי קאמר:

ומה כסף, שאינו גומר [נישואין], אפילו אחר כסף של קידושין, בכל זאת הרי הוא **קונה** [שלא על ידי קידושין שהיו לפניו].

חופה, שגומרת נישואין אחר קנין קידושין בכסף, וכי אינו דין שתקנה אף שלא על ידי קידושין לפנייה?!

ומכאן למד רב הונא שחופה קונה. (111)

שנינו במשנה:

הגמרא מביאה ברייתא המבארת כיצד נעשה הקנין בכסף:

תנו רבנן:

בכסף כיצד?

נתן לה לאשה, כסף או שוה כסף, ואמר לה "הרי את מקודשת לי", או "הרי את מאורסת לי", או "הרי את לי לאינתו [לאשה]" – הרי זו מקודשת.

אבל, היא [האשה] שנתנה את הכסף, ואמרה היא

ברייתא.

ועיין ריטב"א והערת המהדיר.

113. הגמרא לא דיברה בענין נתנה היא ואמרה הוא. עיין תוספות ד"ה הא נתן הוא. ומה שכתבנו שם בהערות. וראה להלן הערה 117.

111. הראשונים דנו האם הלכה כרב הונא שחופה קונה. ובשלחן ערוך [אהע"ז כו ב] כתב: אם הכניס אשה לחופה אינה מתקדשת בכך [מקור דבריו מבואר בבית יוסף שם].

112. בדרך כלל לשון "מתקיף לה" נכתב בש"ס כאשר אמורא אחד התקיף את דברי חברו ובא לדחותם, אבל לא כנגד

נעשה הדבר כאילו "נתנה היא ואמרה היא", ולפיכך "אינה מקודשת".

ואי בעית אימא, יש לך לומר תירוץ אחר:

כך אמר התנא: **נתן הוא ואמר הוא** — ודאי **מקודשת**.

נתנה היא ואמרה היא — ודאי אינה מקודשת.

ונדייק מכאן שאם **נתן הוא ואמרה היא** — **ספיקא היא**.

הרי זה ספק קידושין, **וחיישינן מדרבנן**.⁽¹¹⁵⁾

אם נתן הוא ואמרה היא, ואחר כך בא אחר וקידשה כדין, אנו מחמירים מדרבנן, וחוששים שמא קידושי הראשון לא היו קידושין, וחלו קידושי השני ונאסרה מכוחם על הראשון.

וכן חוששים שמא קידושי הראשון היו קידושין, ונאסרה מכוחם על השני. נמצא שהאשה אסורה על שניהם. ואם באה להנשא לאחר צריכה גט משניהם.^{(116) (117)}

נתנה היא ואמר הוא אין אלו קידושין — "דכתיב כי יקח, וכל לוקח נותן כסף".

ונראה לבאר, שבודאי צריך שהבעל יתן את הכסף. מפני שהוא הלוקח שנאמר "כי יקח איש אשה". והלוקח הוא זה שצריך לשלם עבור מקחו. ולכן אם האשה נותנת את הכסף, הרי היא מוכיחה בזה שהיא הלוקחת. ודומה לכי תקח אשה לאיש ולפיכך אינה מקודשת.

אבל, בענין הדיבור, כמובן שאין האשה מוכיחה בכך שהיא אמרה "אתקדש לך" או "איקנה לך" שהיא הלוקחת. שהרי אדרבה הלשון מוכיחה שהבעל הוא הקונה אותה. אלא החסרון הוא בכך שהאשה עשתה את מעשה הדיבור, ולא האיש, ובסברא זו הגמרא מסופקת.

[ויתכן שאף רש"י סובר כן, שהרי תוספות ר"י הזקן עצמו מעתיק את לשון רש"י בהסבר ספק הגמרא. ובכל זאת כתב כנ"ל].

ומדברי הרשב"א [מובא להלן הערה 117] נראה שהחסרון ב"נתנה היא" הוא כפי שכתב תוספות ר"י הזקן. [אבל כתב הסבר אחר בענין החסרון שבאמרה היא. עיין שם ובחי' הגרנ"ט].

ומדברי הרא"ש והר"ן [מובאים בהערה הנ"ל] משמע כפי שפירשנו תחילה.

116. הר"ן התקשה על לשון הגמרא, מאחר שהגמרא אומרת "ספיקא הוא", אם כן צריך לחוש מדאורייתא להחמיר בדבר, ומדוע הגמרא מסיימת "וחיישינן מדרבנן"?

וכתב הר"ן שיתכן שכל ספק קידושין, מדאורייתא מעמידים את האשה על חזקת פנויה, והרי היא מותרת להנשא לכל

ותמהינן: אמנם מצאנו בכמה מקומות שהתנא שונה את הסיפא בחינם אגב דברי הרישא. אבל לא מצאנו כדבר הזה אלא כשאין לדייק מהסיפא דין הסותר את הרישא. ואילו כאן [שאמרנו שהסיפא נשנתה בחינם אגב הרישא], הרי יש לדייק מהסיפא דין הסותר לרישא, ולכן יש לתמוה:

וכי תני סיפא מילתא דסתרא לה לרישא! וכי ראוי לשנות בסיפא דין שמשמע ממנו שהוא סותר את הרישא!?

ומתרצינן: **אלא, הכי קאמר** כך התכוין התנא [ששנה את הברייתא] לומר:

נתן הוא ואמר הוא — פשיטא דהוּו קידושין.

ושנינו זאת תחילה כדי להמשיך ולומר את החידוש בדברי הסיפא —

שאם **נתן הוא ואמרה היא** — נעשה כמי ש"נתנה היא ואמרה היא", ולא הוּו קידושין.⁽¹¹⁴⁾

וכך אמרה הברייתא בסיפא: "אבל", שונה הוא הדין ממה שאמרנו ברישא, שאם נתן הוא ואמרה היא,

114. וקשה: בגמרא להלן ו א מבואר שאם האיש והאשה היו מדברים בעניני הקידושין, ונתן לה את הגט ולא פירש כלום הרי אלו קידושין. [כיון שמובן מתוך הדברים שהנתינה היתה לשם קידושין], ומכאן שאין דיבור הקידושין מעכב בקידושין כלל. ומדוע אם אמרה היא אין אלו קידושין?

ותירץ תוספות הרא"ש: המדבר עם האשה בעסקי גיטה וקידושיה נותן את הקידושין על פי דיבורו, ולפיכך הרי אלו קידושין. אך כאן מדובר כשנתן לה ולא דיבר מאומה, ורק היא אמרה תן לי מנה ואתקדש לך. ואז אין אלו קידושין.

כלומר, אף על פי שאין צריך שהאיש יתכוין בדיבורו לשם "דיבור קידושין" בכל זאת צריך שהדיבור שמגלה שנתנית המעות היתה לשם קידושין יעשה על ידו.

וכן כתבו תוס' טוך. והרשב"א בשם תוספות. ועיין תוספות ר"י הזקן ומאירי.

115. רש"י מבאר את צדדי הספק: נתן הוא דומה ל"כי יקח". ואמרה היא דומה ל"תקח אשה לאיש". [ובתוספות טוך ורשב"א כתבו שדומה ל"תקח" את עצמה לאיש עיין שם היטב ועיין ר"ן].

ובפשוטו נראה מדברי רש"י שצריך שהבעל יעשה את מעשה הקידושין. וכאן, שהבעל עשה רק את הנתינה, ולא את הדיבור. יש לדון האם נחשב שכל הקידושין נעשו על ידו, הואיל והנתינה היא עיקר הקידושין. או שמאחר שהדיבור נעשה על ידה, אין זה נחשב שכל מעשה הקידושין נעשו על ידו.

אך, תוספות ר"י הזקן כתב בהסבר הגמרא: "נתן לה כסף — שכן דרך הלוקח". [וכן בהמשך דבריו פירש שודאי אם

את משולחת", או "הרי את מגורשת", או "הרי את מותרת לכל אדם" – הרי זו מגורשת.

אבל אם אמר: "איני אישך", או "איני בעליך", או "איני ארוסיך" אין כאן אפילו בית מיחוש [חשש] לספק גירושין, ואם היתה האשה ישראלית הנשואה לכהן, הרי זו אוכלת בתרומה ואינה חוששת שמא היא גרושה. (119)

וכמו כן אם תתאלמן מבעלה, היא מותרת להנשא לכהן, ואין לחשוש לה משום איסור גרושה. עד כאן הם דברי שמואל.

ובתחילת דבריו אמר שמואל שהאומר "הרי את מקודשת" ולא אמר "לי", הרי זו מקודשת לו, ואין חוששים שמא התכוין לקדשה לאדם אחר.

שנינו בתחילת במסכת נדרים [ב א, ובגמרא שם בעמוד ב'] "כל ידות נדרים כנדרים". כלומר האומר לשון חלקית, שמשמע ממנה שמתכוין לנדר, אך לא אמר לשון גמורה של נדר, הרי זה כנדר גמור.

ו"ידות נדרים" נקראו כך, על שם שהם כ"בית יד" של כלי, שהאוחז בבית היד ומעלהו, הרי כל הכלי עולה עמו, אף על פי שאינו אוחז בעיקר הכלי. [וכיוצא בזה האומר לשון שאינה גמורה, הרי זה כבית יד

שנינו בברייתא: אמר לה "הרי את מקודשת לי", "הרי את מאורסת לי" וכולי.

ואגב שהברייתא הזכירה כמה לשונות של קידושין, הגמרא דנה בהרחבה בכמה לשונות אחרים, אם הם מועילים בקידושין:

אמר שמואל: בענין קידושין: (118)

אם נתן לה כסף ושוה כסף ואמר לה: "הרי את מקודשת", או "הרי את מאורסת", או "הרי את לאינתו [לאשה]", ולא סיים ואמר "לי" –

הרי זו מקודשת לו, ואין חוששין שמא התכוין לקדשה לאחר.

ואם אמר: "הריני אישך", או "הריני בעליך", או "הריני ארוסיך" –

אין כאן אפילו בית מיחוש [חשש] לספק קידושין. משום שנאמר בתורה [דברים כד]: "כי יקח איש אשה", ומשמע שהוא צריך לקחתה לרשותו, ולא שיקח את עצמו אליה [והאשה מותרת להנשא לכל אדם בלא גט].

וכן בענין גירושין: אם נתן לה גט, ואמר לה: "הרי

גירסת מהרש"ל. וכן כתב הר"ן. אבל לפי גירסת הספרים שלפנינו נראה שהוקשה לרש"י מדוע נקט שמואל "נתן". וביאר הפני יהושע שהוקשה לרש"י מדוע שמואל נקט "נתן לה כסף" וכו' ולא דיבר בענין שטר וביאה. ועיין עצמות יוסף. ועיין לעיל הערה 2 אם קידושי שטר צריכים אמירה, או שדי בכך שכתוב בשטר לשון קידושין.

119. כתב הר"ן שמלשון הר"ף והרמב"ם נראה שלא גרסו בדברי שמואל "נתן לה גט ואמר לה". אלא שמואל מדבר בענין הלשונות הכתובים בגט עצמו. והנה דעת הרמב"ם [גירושין א יא] שמדאורייתא אין צריך שיאמר "הרי זה גיטך" אלא די בכך שכתוב בגט לשון גירושין. ואם כן, מאחר ששמואל אמר שאם אמר "איני אישך" אין כאן אפילו בית מיחוש, הרי הרמב"ם הוכרח לבאר את דברי שמואל באופן שהגט היה כתוב בנוסח זה. שהרי אם הגט כתוב כהלכתו, אין צורך בדיבור כלל מדאורייתא. אך יש לדחות, שאם אמר לשון "הריני אישך" הרי זה פוסל אפילו לדעת הרמב"ם. הואיל ואומר שרוצה לשלח את עצמו על ידי הגט, ולא לשלח אותה. [ועיין רא"ש].

יש ליישב בזה את דברי השלחן ערוך [אבן העזר קלו א-ג] והביאו בירורי השיטות כאן. עיין שם. וראה להלן הערה 142.

אדם. וחכמים אסרו מספק משום חומרת איסור ערוה, אך מלשון הר"ף [לקמן ח ב] משמע שבספק קידושין האשה אסורה מדאורייתא. ולפיכך הר"ן הניח זאת בצריך עיון. [עיין שם]. ועיין מאירי ושיטה לא נודע למי, ורשב"א. [ועיין קרבן נתנאל אות ל].

117. בענין נתנה הוא ואמרה היא. הר"ן הביא בשם הבה"ג שאף זה ספק קידושין. אך הר"ף והרמב"ם כתבו שאין אלו קידושין.

וכתב הרא"ש שטעם הדבר מפני ששיקר הקיחה היינו נתינת הכסף, ומאחר שהאשה נתנה את הכסף לא התקיים הכתוב "כי יקח".

ותוספות ר"י הזקן כתב, שודאי אינה מקודשת מפני שנאמר "כי יקח" וכל לוקח נותן כסף. והתבאר לעיל הערה 115. ונראה שלזה התכוין גם הרשב"א [שכתב: "והדין נותן שאם נתנה היא 'במה קנאה? אדרבה דמי ל'כי תקח אשה לאיש'. ועיין שיטה לא נודע למי].

ועיין טעם נוסף בר"ן. [וראה תוספות ד"ה הא נתן הוא. ובמה שכתבנו בהערות שם].

118. שמואל מדבר להלן בכיוצא בזה בענין גירושין. ולפיכך כאן שמואל פתח ואמר "בקידושין" אמר לה וכו'. רש"י. לפי

שהאומר "הרי את מקודשת" ולא אמר "לי", הרי אלו קידושין [אף על פי שאין כאן הוכחה למי התכוין לקדשה]!

ענה אביי לרב פפא: **הכא במאי עסקינן**, במה דיבר שמואל? **דאמר הרי את מקודשת "לי"**. והרי זו לשון קידושין גמורה.

וחזר רב פפא, והקשה: **אי הכי**, אם אכן מדובר כשאמר "לי", **מאי קמשמע לך?** מה בא שמואל להשמיענו? הרי יש כאן לשון קידושין גמורין, ופשוט שהיא מקודשת!

ענה אביי: **הני לישני בתראי קא משמע לך** — א-1 שמואל בא להשמיענו את הלשונות האחרונות [שנאמרו בהמשך דברי שמואל].

דהיינו, "הריני אישך", "הריני בעליך", אין כאן בית מיחוש. וכן בגירושין "איני אישך", אין כאן בית מיחוש.

וטעמו של שמואל: **הכא** — בענין קידושין, **כתיב** [דברים כד]: **"כי יקח איש אשה"**, ולא שיקח את עצמו אליה.

והכא — בענין גירושין, **כתיב** [שם]: **"ושלחה מביתו"**, ולא שישלח את עצמו.

והגמרא ממשיכה לדון בלשונות נוספים של קידושין: **תנו רבנן**:

המקדש אשה ואומר לה: **"הרי את אשתי"**, או **"הרי את ארוסתני"**, או **"הרי את קנויה לי"** — מקודשת.

לנדר, וכאילו אמר את כל הנדר]. [פי' הרא"ש נדרים ב א].

ונחלקו אביי ורבא [שם ה ב] ב"ידיים שאינן מוכיחות", בלשון שאינה מוכיחה בודאות שהאומר אותה התכוין לנדר.

אביי אמר, ידיים שאינן מוכיחות הן ידיים. (120) ורבא אמר, לא הן ידיים. (121)

אמר ליה רב פפא (122) **לאביי: למימרא האם נאמר** שטעמו של שמואל [שאמר ש"הרי את מקודשת" ולא אמר לי, הרי אלו קידושין] היינו משום **דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים?** שאף על פי שאין הוכחה שהמקדש התכוין לקדש את האשה לעצמו, הרי זה כ"יד". והיא מקודשת לו? (123)

והרי יש סתירה לדבר: **דתנן** [נזיר ב ב]: **האומר "אהא" [אהיה] הרי זה נזיר**.

והוינן בה במסכת נזיר: מדוע האומר "אהא" הרי זה נזיר? **ודילמא**, שמא **"אהא בתענית" קאמר**, ולא התכוין לומר "אהא נזיר"!

ואמר שמואל: יש להוסיף תנאי על דברי משנתנו: **"והוא שהיה נזיר עובר לפניו"**, דוקא אם נזיר עבר לפניו, אז מוכח שהתכוין לומר אהיה אף אני כזה.

ודייק רב פפא מדברי שמואל: **טעמא**, הטעם שהרי הוא נזיר, היינו דוקא משום **דנזיר עובר לפניו**. ומשמע, **הא לאו הכי, לא**. ומכאן ששמואל סובר שידים שאינם מוכיחות אינן בכלל "ידיים".

והרי זו סתירה למה שאמר שמואל בענין קידושין:

האם התחדש דין "יד" אף בקידושין. [וצדדי הספק:]

מצד אחד, יתכן שאף על פי שלא נאמר בתורה דין יד אלא בנדרים, לומדים את דין קידושין מדין נדרים.

ומאידך, יתכן שדוקא בענין נדרים התחדש דין יד, מפני שבנדרים הדיבור חשוב יותר, שהרי בכוחו להחיל נדר אפילו בלי מעשה, אבל בקידושין שצריך מעשה — כסף, שטר, או ביאה — אין יד מועילה בו.

והגמרא תמזה על דברי רב פפא בסוגייתנו, שרב פפא שאל על דברי שמואל: "למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידיים". ומשמע מדברי רב פפא שאין ספק ש"יד" מועילה בענין קידושין, [אלא שרב פפא שאל על דברי שמואל שהרי כאן אין היד מוכיחה].

והגמרא עונה: אמנם רב פפא הסתפק אם יש דין יד בקידושין. אך שאלה אחת מתוך שאלותיו שאל את אביי.

120. היינו בידיים שמוכיחות קצת ואינן מוכיחות לגמרי. אבל כשאדם אומר לשון שאינה משתמעת לנדר יותר מאשר לדבר אחר, הכל מודים שזה אפילו לא נקרא "יד". ריטב"א, וכיוצא בזה כתבו תוספות ד"ה הכא.

121. ואפילו אם אומר שהיה בלבו לנדר, [או לנזירות או לקידושין] אין בכך כלום והרי זה כדברים שבלב שאינם דברים. ריטב"א.

122. רב פפא עצמו סובר במסכת נדרים שידים שאינן מוכיחות לא הן ידיים. ולפיכך הוא נשא ונתן בדברי שמואל ליישבם כפי שיטתו. רמב"ן ריטב"א.

123. במסכת נדרים [ו ב] רב פפא הסתפק אם יש דין "יד" בקידושין. ופירש הר"ן שאפילו ביד מוכיחה הסתפק רב פפא.